

THƯ VIỆN TRƯỜNG ĐẠI HỌC HÀ NỘI TRONG BỐI CẢNH ĐÀO TẠO TRỰC TUYẾN

ThS Lê Thị Thành Huế
Trường Đại học Hà Nội

Tóm tắt: Cuộc Cách mạng công nghệ kỹ thuật số đã có những ảnh hưởng lớn tới các lĩnh vực của đời sống, trong đó có lĩnh vực giáo dục đào tạo và thông tin-thư viện. Sự tiến bộ vượt bậc về công nghệ, sự ra đời của Internet vạn vật và Big Data đã cho phép các cơ sở giáo dục đẩy nhanh chuyển đổi số và đào tạo trực tuyến. Bài viết tổng quan hoạt động thư viện đại học trong bối cảnh các trường đại học ở Việt Nam triển khai đào tạo trực tuyến và thực tiễn tổ chức hoạt động phục vụ trực tuyến tại Thư viện Trường Đại học Hà Nội. Trên cơ sở đó, bài viết đề cập những khó khăn, thách thức và vấn đề đặt ra đối với các thư viện đại học ở Việt Nam trong tiến trình chuyển đổi số và phục vụ đào tạo trực tuyến.

Từ khóa: Thư viện đại học; đào tạo trực tuyến; Thư viện Trường Đại học Hà Nội.

Hanoi University Library in the context of online training

Abstract: The digital technology revolution has had great impacts on all areas of life, including the fields of education, training and information-library. The great advancement in technology, the advent of the Internet of Things and Big Data has allowed educational institutions to accelerate digital transformation and online training. The article reviews university library activities in the context of universities in Vietnam deploying online training and practical organization of online services at Hanoi University Library. On that basis, the article mentions the difficulties, challenges and problems facing university libraries in Vietnam in the process of digital transformation and online training.

Keywords: University library; online training; Hanoi University Library.

1. THƯ VIỆN TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRONG BỐI CẢNH ĐÀO TẠO TRỰC TUYẾN

Cuộc Cách mạng công nghệ lần thứ 4 đã có những ảnh hưởng lớn tới các lĩnh vực của đời sống, trong đó có lĩnh vực giáo dục đào tạo và thông tin - thư viện. Sự tiến bộ vượt bậc về công nghệ, sự ra đời của Internet vạn vật và Big Data đã cho phép các cơ sở giáo dục đẩy nhanh chuyển đổi số và đào tạo trực tuyến. Theo đó, vấn đề đào tạo trực tuyến đã được đề cập và triển khai rộng khắp trong các trường đại học ở Việt Nam, đặc biệt là sự phát triển và mở rộng các chương trình đào tạo từ xa. Mặt khác, sự xuất hiện ngày càng nhiều các giải pháp đào tạo và hỗ trợ đào tạo trực tuyến đã đem đến những cơ hội mới, hướng đi mới cho các trường đại học trong vấn đề tổ chức đào tạo trực tuyến. Bên cạnh đó, sự bùng nổ của đại dịch Covid-19 trên toàn cầu cũng đã có những tác động lớn tới toàn xã hội bao gồm hoạt động đào tạo trong các trường đại học ở Việt Nam. Xuất phát từ yêu cầu thực tiễn của công tác đào tạo trong bối cảnh đại dịch, với sự hỗ trợ của các giải pháp công nghệ, trong vài năm trở lại đây, hầu hết các trường đại học ở Việt Nam đã chuyển sang

đào tạo trực tuyến với tất cả các chương trình và các hệ đào tạo.

Trước xu thế tất yếu của đào tạo trực tuyến và những lợi ích từ phương thức đào tạo trực tuyến mang lại, ngay từ năm 2016, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ban hành nhiều văn bản chỉ đạo, hướng dẫn về việc đẩy mạnh ứng dụng các thành tựu của khoa học, công nghệ trong việc triển khai đào tạo trực tuyến tại các cơ sở giáo dục đặc biệt là giáo dục đại học. Trong đó, Thông tư 12/2016/TT-BGDĐT ngày 22/4/2016 quy định “Ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý, tổ chức đào tạo qua mạng - là cơ sở pháp lý quan trọng”.

Thông tư gồm 03 chương và 16 điều. Điều 7 của Thông tư đã chỉ rõ: để tổ chức đào tạo qua mạng, các cơ sở giáo dục nói chung và giáo dục đại học nói riêng cần đáp ứng các điều kiện về hạ tầng công nghệ thông tin, học liệu điện tử cũng như cần có đội ngũ nhân lực đảm bảo vận hành hệ thống đào tạo trực tuyến và các hoạt động phục vụ đào tạo trực tuyến.

Ngoài ra, Điều 11 cũng đưa ra yêu cầu đối với các học liệu điện tử của cơ sở giáo dục đào tạo. Theo đó, học liệu điện tử của

trường đại học phải đảm bảo các nội dung bám sát với mục tiêu của chương trình đào tạo, để sử dụng cũng như phù hợp với khả năng tự học của người học. Phương thức cung cấp học liệu điện tử trong trường đại học cũng phải được triển khai trên không gian mạng sao cho người học có thể tiếp cận học liệu một cách dễ dàng, mọi nơi, mọi lúc góp phần tích cực trong việc phát triển năng lực tự học, tự nghiên cứu cho người học [2].

Có thể thấy, để triển khai hoạt động đào tạo trực tuyến trong các trường đại học, thư viện đóng vai trò vô cùng quan trọng, học liệu số của thư viện đại học là một trong những điều kiện tiên quyết để tổ chức giảng dạy và học tập trực tuyến. Các trường đại học nói chung và thư viện đại học nói riêng cần đảm bảo có kho tài liệu số. Trong đó, học liệu số phải phù hợp với chương trình đào tạo, được tổ chức sao cho người học có thể tiếp cận trực tuyến qua mạng internet và trực tuyến qua mạng nội bộ và phải sẵn sàng trước khi đơn vị đào tạo tổ chức khóa học trực tuyến. Nói cách khác, các thư viện đại học cần phải đẩy nhanh chuyển đổi số, tăng cường phát triển thư viện số với nguồn học liệu số đầy đủ theo chương trình đào tạo, được tổ chức phục vụ trực tuyến qua không gian mạng một cách thuận lợi và dễ dàng.

Ngoài các văn bản chỉ đạo của nhà nước về tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin, chuyển đổi số trong hoạt động thông tin - thư viện (TT-TV), sự ra đời của Luật Thư viện gần đây được xem là dấu mốc quan trọng có tính định hướng cho hoạt động thư viện tại Việt Nam nói chung và hoạt động thư viện đại học nói riêng.

Luật Thư viện với 06 chương và 52 điều đã bao hàm đầy đủ các vấn đề liên quan tới việc tổ chức hoạt động TT-TV. Trong đó, chức năng, nhiệm vụ của thư viện đại học đã được quy định rõ tại Điều 4 và Điều 14. Thư viện đại học cần tiến hành đầy đủ các hoạt động chuyên môn nghiệp vụ, đặc biệt cần ứng dụng các thành tựu khoa học và công nghệ nhằm hiện đại hóa hoạt động thư viện, xây dựng và phát triển các cơ sở dữ liệu (CSDL) học liệu, tài nguyên mở phù hợp với mục tiêu, nội dung, chương trình, lĩnh vực và ngành đào tạo, nghiên cứu khoa học của trường đại học [5].

Khi triển khai hoạt động đào tạo trực tuyến, các chức năng nhiệm vụ của thư viện đại học cần phải được thực hiện đầy đủ và

hiệu quả. Tuy nhiên, để thực hiện được các chức năng, nhiệm vụ đó, thư viện đại học cần phải đảm bảo các yếu tố và điều kiện phục vụ trực tuyến, trong đó việc xây dựng học liệu số và tổ chức dịch vụ thư viện trực tuyến đóng một vai trò vô cùng quan trọng, có ý nghĩa quyết định trong việc đảm bảo phát huy vai trò, chức năng, nhiệm vụ của thư viện đại học trong hỗ trợ đào tạo và nghiên cứu.

Vấn đề phát triển nguồn học liệu số, thư viện số cũng được quy định tại Điều 31, Luật Thư viện. Trong đó chỉ rõ các thư viện cần tiến hành xây dựng tài nguyên thông tin số trên cơ sở thu thập, xử lý, lưu trữ và bảo quản tài liệu số, số hóa tài liệu của thư viện cũng như cần sử dụng các phần mềm tiên tiến để quản trị thư viện số, liên thông thư viện, thúc đẩy truy cập, khai thác tài nguyên thông tin số của thư viện.

Điều này đã làm rõ nhiệm vụ của các thư viện đại học trong phục vụ đào tạo là tập trung xây dựng nguồn học liệu số, xây dựng các sản phẩm, dịch vụ thư viện số nhằm đáp ứng các yêu cầu tiêu chuẩn và nhu cầu của người sử dụng.

Ngoài ra, Quyết định số 206/QĐ-TTg ngày 11 tháng 02 năm 2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt “Chương trình chuyển đổi số ngành thư viện đến năm 2025, định hướng đến năm 2030” [4] và Quyết định số 2175/QĐ-BVHTTDL [3] của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch ban hành “Kế hoạch triển khai chương trình chuyển đổi số ngành thư viện đến năm 2025, định hướng đến năm 2030” do Vụ Thư viện chủ trì, tập trung phát triển hạ tầng số, dữ liệu số. Đây chính là các văn bản chỉ đạo quan trọng, là cơ sở pháp lý trực tiếp để các thư viện đại học triển khai chuyển đổi số, góp phần phục vụ hiệu quả hoạt động đào tạo trực tuyến trong các trường đại học ở Việt Nam.

Trên cơ sở đó, các thư viện đại học ở Việt Nam bao gồm Thư viện Trường Đại học Hà Nội (sau đây gọi là Thư viện) đã không ngừng đổi mới và cải tiến phương thức hoạt động, tăng cường phát triển thư viện số với các giải pháp thư viện hiện đại được triển khai, từng bước chuyển đổi đáp ứng yêu cầu phát triển và nhu cầu thực tiễn.

2. HOẠT ĐỘNG PHỤC VỤ ĐÀO TẠO TRỰC TUYẾN TẠI THƯ VIỆN TRƯỜNG ĐẠI HỌC HÀ NỘI

Thư viện Trường Đại học Hà Nội là đơn vị phục vụ đào tạo và nghiên cứu có vai trò vô cùng quan trọng trong việc đảm

bảo các điều kiện triển khai đào tạo trực tuyến. Nhận thức rõ điều đó, ngay từ năm học 2016-2017, với Đề án “Nâng cấp Thư viện theo hướng hiện đại”, Thư viện đã được đầu tư công nghệ tự động hóa RFID với một hệ thống đồng bộ các trang thiết bị chuyên dụng như thiết bị số hóa, mượn trả tự động, giá trả sách thông minh, thiết bị tự phục vụ,... Ngoài ra, Thư viện cũng được trang bị phần mềm quản lý thư viện tích hợp Kipos cho phép tổ chức quản lý thư viện truyền thống, thư viện số và cổng thông tin điện tử. Với các giải pháp công nghệ được đầu tư, Thư viện đã đẩy mạnh các hoạt động cải tiến, đổi mới hoạt động thư viện theo hướng hiện đại, tăng cường chuyển đổi số, trong đó trọng tâm phát triển nguồn học liệu số và các sản phẩm, dịch vụ thư viện trực tuyến.

Trường Đại học Hà Nội là một trong những trường đại học triển khai hoạt động đào tạo trực tuyến khá sớm với các chương trình đào tạo từ xa và ngày càng đẩy mạnh ứng dụng khoa học và công nghệ trong đổi mới công tác đào tạo và nghiên cứu khoa học. Cùng chung ảnh hưởng của đại dịch covid-19, gần đây Nhà trường đã chuyển đổi sang dạy học trực tuyến đối với tất cả các ngành/hệ đào tạo của Nhà trường. Điều này đã đặt ra những thách thức lớn cho Thư viện khi không thể triển khai các hoạt động phục vụ tại chỗ do giảng viên và người học dừng đến trường.

2.1. Về nguồn học liệu số phục vụ trực tuyến

Xác định rõ nguồn học liệu số trọng yếu trong phục vụ đào tạo trực tuyến, Thư viện tập trung phát triển nguồn tài liệu số là nguồn tài liệu nội sinh, giáo trình, tài liệu tham khảo theo đề cương chi tiết học phần của các ngành đào tạo. Việc thu thập học liệu số được Thư viện triển khai từ nhiều nguồn: lưu chiếu, mua, biểu tặng, số hóa. Cho tới nay, Thư viện đã thu thập và số hóa được trên 4.000 đầu tài liệu được lưu trữ và bảo quản theo đúng các yêu cầu kỹ thuật tiêu chuẩn. Hoạt động số hóa, chuẩn bị tài liệu số theo chương trình đào tạo được thực hiện trên cơ sở phối hợp chặt chẽ giữa Thư viện và đơn vị đào tạo đảm bảo việc số hóa học liệu là phù hợp, đáp ứng đúng, đủ yêu cầu học liệu phục vụ giảng dạy, học tập và nghiên cứu.

Bên cạnh việc đẩy mạnh phát triển nguồn thông tin số hóa, Thư viện đặc biệt

chú trọng đầu tư mua sắm các CSDL điện tử trực tuyến bao gồm: CSDL sách điện tử, CSDL tạp chí điện tử, CSDL bài giảng điện tử, CSDL công bố khoa học hay các CSDL hỗ trợ đào tạo và nghiên cứu khác với hàng trăm nghìn đầu tài liệu được thu thập trong các bộ CSDL điện tử của Thư viện.

2.2. Về sản phẩm thông tin điện tử phục vụ trực tuyến

Để tổ chức khai thác được nguồn học liệu số trực tuyến, Thư viện đã triển khai xây dựng đầy đủ các CSDL cần thiết đảm bảo bao quát toàn bộ các diện tài liệu của Thư viện bao gồm:

- Hệ thống CSDL thư mục: CSDL thư mục sách, CSDL thư mục báo, tạp chí, CSDL thư mục tài liệu nội sinh, CSDL thư mục tài liệu môn học, CSDL bài trích.

- Hệ thống CSDL toàn văn: CSDL toàn văn nội sinh, CSDL toàn văn tài liệu môn học.

Ngoài ra, Thư viện đã xây dựng CSDL chương trình đào tạo phục vụ công tác đào tạo, quản lý và kiểm định chất lượng. Đây là CSDL quan trọng giúp các nhà quản lý, giảng viên và người học tiếp cận thông tin về chương trình đào tạo, các học phần, học liệu của các học phần và mức độ đầy đủ của học liệu theo mỗi học phần của chương trình đào tạo. Giảng viên và người học cũng có thể xem lướt, tra cứu và sử dụng học liệu của chương trình đào tạo trực tiếp trên giao diện của CSDL trên Cổng thông tin.

Bên cạnh đó, để cung cấp thông tin tới người sử dụng một cách có chọn lọc, Thư viện thường xuyên xây dựng thư mục điện tử với hai loại thư mục cơ bản: Thư mục giới thiệu sách mới và thư mục chuyên đề. Trong đó, Thư viện đặc biệt chú trọng xây dựng thư mục học liệu theo chương trình đào tạo của từng ngành đào tạo nhằm cung cấp thông tin học liệu tới từng nhóm đối tượng người học. Các bản thư mục của Thư viện đều được lưu trữ dưới dạng tài liệu in và tài liệu số.

2.3. Về dịch vụ thư viện trực tuyến

Cung cấp dịch vụ thư viện trực tuyến là vấn đề then chốt trong việc phục vụ trực tuyến của Thư viện. Nhằm đáp ứng nhu cầu học liệu của giảng viên và người học, nguồn học liệu, sản phẩm thông tin của Thư viện cần được tổ chức trên không gian mạng với các dịch vụ cho phép giảng viên và người học sử dụng trực tuyến. Vì vậy, Thư viện

đặc biệt quan tâm tổ chức cung cấp các dịch vụ trực tuyến bao gồm:

- Dịch vụ cung cấp tài liệu trực tuyến: Để đảm bảo việc truy cập tài nguyên thông tin từ xa được đầy đủ và thuận lợi, giảm thiểu các thủ tục và khắc phục các vấn đề bản quyền tác giả, Thư viện đã triển khai áp dụng giải pháp truy cập tài nguyên thông tin từ xa Ezproxy phiên bản điện toán đám mây cho phép tổ chức truy cập tập trung từ xa toàn bộ nguồn tài nguyên của Thư viện. Theo đó, người học có thể đăng nhập, tra cứu thông tin và truy cập tài liệu số, CSDL điện tử trực tuyến của Thư viện từ xa với tài khoản cá nhân được cung cấp. Khi cán bộ, giảng viên và người học có nhu cầu mượn tài liệu truyền thống nhưng không thể đến thực hiện các thủ tục mượn theo quy định, Thư viện sẽ chuyển tài liệu tới tay người sử dụng thông qua dịch vụ bưu điện. Điều này giúp tăng cường khả năng tiếp cận và sử dụng nguồn lực thông tin của Thư viện từ xa.

- Dịch vụ phổ biến, trao đổi thông tin trực tuyến: Thích ứng với bối cảnh mới, việc cung cấp thông tin về nguồn tài nguyên thông tin, sản phẩm, dịch vụ thư viện cũng như tổ chức các hoạt động trao đổi thông tin cũng được Thư viện thực hiện trực tuyến trên các kênh thông tin của Thư viện bao gồm: Facebook, Website, Youtube, Insgram,... Qua đó, người học có thể tiếp cận thông tin về nguồn học liệu, sản phẩm và dịch vụ thư viện một cách đầy đủ và cập nhật, được trao đổi, thảo luận và chia sẻ thông tin, kỹ năng mềm trong các chương trình hội nghị, hội thảo, tọa đàm, diễn đàn trực tuyến.

- Dịch vụ đào tạo người sử dụng trực

tuyến: Nhằm đảm bảo người sử dụng nắm được thông tin, kỹ năng sử dụng thư viện trực tuyến, kỹ năng thông tin cần thiết, Thư viện tiếp tục duy trì hoạt động đào tạo người sử dụng thông qua hình thức đào tạo trực tuyến. Việc triển khai đào tạo người sử dụng được tích hợp và đồng bộ cùng hoạt động đào tạo trực tuyến của Nhà trường. Theo đó, Thư viện vẫn đảm bảo 100% người sử dụng của Thư viện đã được đào tạo sử dụng Thư viện trực tuyến và kỹ năng thông tin.

- Dịch vụ hỗ trợ, tư vấn thông tin trực tuyến: Đây là dịch vụ đặc biệt quan trọng và có ảnh hưởng lớn tới chất lượng phục vụ của Thư viện. Dịch vụ hỗ trợ, tư vấn thông tin trực tuyến tại Thư viện bao gồm hỗ trợ, tư vấn thông tin học tập, nghiên cứu, giải đáp thông tin. Dịch vụ này được tổ chức nhằm đảm bảo người sử dụng tiếp cận và khai thác tốt nhất nguồn học liệu, sản phẩm, dịch vụ thư viện trực tuyến, đảm bảo người sử dụng khi gặp phải bất kỳ khó khăn, vướng mắc nào trong suốt quá trình sử dụng thư viện trực tuyến đều được hỗ trợ kịp thời thông qua các kênh hỗ trợ trực tuyến, như: Facebook, Website, Zalo, Hotline,...

Nhìn chung, toàn bộ nguồn lực thông tin của Thư viện bao gồm nguồn tài nguyên thông tin, sản phẩm, dịch vụ của Thư viện đã được tạo lập và tổ chức phục vụ trên không gian mạng qua Cổng thông tin của Thư viện. Với tài khoản cá nhân được cấp, người sử dụng truy cập Cổng thông tin có thể tra cứu tài liệu in, tài liệu số, các CSDL điện tử của Thư viện và sử dụng học liệu số, CSDL điện tử từ xa một cách thuận lợi và dễ dàng (Hình 1).

Hình 1. Giao diện Cổng thông tin điện tử

Có thể thấy, Thư viện Trường Đại học Hà Nội đã khá thành công trong tổ chức phục vụ đào tạo trực tuyến với lượt truy cập Cổng thông tin và các kênh thông tin của Thư viện ngày càng gia tăng. Tuy nhiên, vấn đề phục vụ đào tạo trực tuyến tại Thư viện có nhiều thuận lợi nhưng không ít khó khăn thách thức đòi hỏi Thư viện phải đổi mới và cần được quan tâm đầu tư phát triển hơn nữa nhằm nâng cao hiệu quả, chất lượng phục vụ trực tuyến.

3. KHÓ KHĂN, THÁCH THỨC VÀ VẤN ĐỀ ĐẶT RA CHO CÁC THƯ VIỆN ĐẠI HỌC Ở VIỆT NAM TRONG PHỤC VỤ ĐÀO TẠO TRỰC TUYẾN

Xu thế chuyển dịch của các thư viện đại học là hướng tới mô hình thư viện hiện đại, đặc biệt trong bối cảnh các trường đại học đẩy nhanh chuyển đổi sang đào tạo trực tuyến. Tuy nhiên, thư viện đại học nói chung và Thư viện Trường Đại học Hà Nội nói riêng vẫn phải đổi mới với những khó khăn, thách thức, đặt ra những vấn đề trọng yếu khi phục vụ đào tạo trực tuyến như sau:

- Vấn đề cung cấp tài liệu truyền thống: Khi các trường đại học tổ chức đào tạo trực tuyến, đặc biệt trong bối cảnh giãn cách xã hội do dịch bệnh, người học không thể tới trường, hầu hết các thư viện đại học ở Việt Nam đều triển khai phương thức cho mượn tài liệu qua đường bưu điện. Tuy nhiên, ngoài giáo trình sử dụng trực tiếp cho môn học, nguồn tài liệu tham khảo của các thư viện rất hiếm được ghi mượn. Bên cạnh đó, việc mượn qua đường bưu điện phát sinh chi phí và gây chậm trễ do việc chuyển phát tới nhiều địa phương trong toàn quốc cũng hạn chế việc mượn tài liệu của người học. Vì vậy, vấn đề liên thông thư viện đại học cần được tính đến, góp phần hỗ trợ mượn tài liệu từ xa cho người học tại các địa phương, vùng miền.

- Vấn đề bản quyền học liệu số: Hầu hết các thư viện đại học ở Việt Nam đang triển khai phục vụ tài liệu in tại chỗ là chủ yếu, việc phát triển các thư viện số với nguồn tài liệu số gặp rất nhiều khó khăn do vấn đề bản quyền số hóa. Luật Sở hữu trí tuệ của Việt Nam vẫn còn hạn chế các thư viện

được số hóa và tổ chức phục vụ trên không gian mạng đối với những tài liệu không thuộc bản quyền. Phần lớn nguồn tài liệu số trong các thư viện đại học ở Việt Nam là nguồn tài liệu số nội sinh và các CSDL điện tử trực tuyến do các nhà xuất bản cung cấp. Trong đó, không nhiều thư viện có nguồn tài nguyên số nội sinh và CSDL điện tử phong phú đáp ứng đủ nhu cầu của người sử dụng do vấn đề kinh phí đầu tư lớn. Mặc dù Luật Sở hữu trí tuệ sửa đổi năm 2022 đã rõ ràng hơn cho các thư viện trong việc thực thi bản quyền, song vẫn còn là rào cản rất lớn cho các thư viện đại học khi phát triển học liệu số. Do đó, các thư viện đại học cần đầu tư mua bản quyền học liệu số và tính đến giải pháp công nghệ hỗ trợ sao cho vừa phát huy tối ưu việc sử dụng học liệu số vừa đảm bảo thực thi các quy định về bản quyền tác giả trong việc số hóa và tổ chức khai thác học liệu số.

- Vấn đề tổ chức phục vụ trực tuyến: Ngoài nguồn tài nguyên nội sinh, việc truy cập nguồn học liệu số và đặc biệt là các CSDL điện tử từ các nhà xuất bản bị chi phối bởi chính sách truy cập của nhà xuất bản/nhà cung cấp. Vấn đề tổ chức truy cập tài nguyên thông tin từ xa cũng là thách thức lớn đối với các thư viện đại học ở Việt Nam. Giải pháp công nghệ hỗ trợ truy cập từ xa cho các thư viện được cung cấp không nhiều và đòi hỏi chi phí khá lớn. Do vậy, để triển khai phục vụ trực tuyến, vấn đề đầu tư cho thư viện là yêu cầu tất yếu. Thư viện cần được tăng cường cho việc mua bản quyền học liệu và giải pháp tổ chức truy cập tài nguyên thông tin từ xa.

- Vấn đề phát triển văn hóa đọc: Mọi hoạt động phát triển văn hóa đọc đều phải tiến hành trực tuyến khi người học không đến trường. Tuy nhiên, không phải hoạt động nào cũng có thể chuyển đổi sang trực tuyến, đặc biệt là các hoạt động đọc với không gian đọc truyền cảm hứng. Việc xây dựng một không gian đọc truyền cảm hứng trên không gian mạng không dễ dàng cả về nội dung, hình thức và giải pháp công nghệ. Ngoài ra, việc truyền cảm hứng đọc

cho người học qua các sự kiện phát triển văn hóa đọc cũng kém phần hiệu quả khi không thể tạo ra tương tác trực tiếp và phát huy các thế mạnh của thư viện. Vì vậy, các thư viện đại học cần thúc đẩy chuyển đổi số, tăng cường các hình thức phát triển văn hóa đọc trực tuyến với công nghệ thực tế ảo hướng tới truyền cảm hứng cho người học ngay cả khi không thể đến trường.

- Vấn đề nhân lực thư viện số: Việc chuyển đổi hoàn toàn các hoạt động thư viện sang trực tuyến, phục vụ trực tuyến đòi hỏi cán bộ thư viện phải có trình độ, năng lực trong việc tổ chức hoạt động và vận hành hệ thống thư viện trực tuyến. Trong đó, đặc biệt là khả năng ứng dụng công nghệ trong các hoạt động chuyên môn, trong giao tiếp và tương tác với người sử dụng. Ngoài ra, cán bộ thư viện cũng cần am hiểu về hoạt động giảng dạy và học tập trực tuyến, phân tích, nhận diện nhu cầu của người sử dụng trong quá trình học tập, nghiên cứu trực tuyến, có khả năng tư vấn, hỗ trợ về công nghệ, kỹ năng thông tin, phương pháp học tập và nghiên cứu phù hợp.

Những khó khăn, thách thức đó đã đặt ra vấn đề lớn cho các thư viện đại học ở Việt Nam. Các thư viện đại học cần làm gì để duy trì hoạt động bình thường, đưa nguồn lực lên không gian mạng, phục vụ trực tuyến hiệu quả. Để giải quyết các vấn đề đặt ra khi tổ chức phục vụ trực tuyến, các thư viện đại học cần xác định rõ mục tiêu, kế hoạch, có giải pháp tổng thể, đồng bộ, có hệ thống nhằm giải quyết các vấn đề liên quan, phát huy nguồn lực, chủ động, sáng tạo, thích ứng nhanh với bối cảnh chuyển đổi số nói chung và đào tạo trực tuyến nói riêng.

KẾT LUẬN

Có thể thấy, công nghệ phát triển đã thúc đẩy chuyển đổi số trong các trường đại học và các thư viện đại học ở Việt Nam. Bên cạnh đó, ảnh hưởng to lớn và sâu rộng của đại dịch Covid-19 cũng đã góp phần thúc đẩy nhanh sự chuyển đổi số trong các cơ sở giáo dục đại học mà điển hình là việc chuyển đổi đào tạo trực tuyến ở hầu hết các trường đại học. Điều này đòi hỏi các thư viện

đại học cần đổi mới, thích ứng nhanh với bối cảnh thực tiễn. Đứng trước yêu cầu đó, Thư viện Trường Đại học Hà Nội đã nhanh chóng chuyển đổi sang mô hình thư viện hiện đại với nhiều sản phẩm, dịch vụ thư viện hiện đại bao gồm các sản phẩm, dịch vụ thư viện số nhằm tăng cường năng lực phục vụ đào tạo trực tuyến, đáp ứng nhu cầu của người học trong bối cảnh đào tạo trực tuyến. Tuy nhiên, thực tiễn hoạt động phục vụ đào tạo trực tuyến tại Thư viện Trường Đại học Hà Nội cho thấy có rất nhiều khó khăn, thách thức và đặt ra nhiều vấn đề cho các thư viện đại học ở Việt Nam khi tổ chức phục vụ đào tạo trực tuyến hiện nay. Để nâng cao chất lượng và hiệu quả phục vụ, các thư viện đại học cần phải tính đến các giải pháp tổng thể và đồng bộ, đặc biệt cần sự đầu tư và quan tâm đúng mức từ phía các cơ quan quản lý nhà nước và các đơn vị chủ quản trong công cuộc chuyển đổi số nói chung và trong bối cảnh đào tạo trực tuyến nói riêng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Chấp hành Trung ương (2014). Nghị quyết 36-NQ/TW ngày 01/7/2014 về đẩy mạnh ứng dụng, phát triển công nghệ thông tin đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững và hội nhập quốc tế, Hà Nội.
 2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2016). Thông tư 12/2016/TT-BGDĐT ngày 22/4/2016 quy định Ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý, tổ chức đào tạo qua mạng, Hà Nội.
 3. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (2021). Quyết định số 2175/QĐ-BVHTTDL ban hành Kế hoạch triển khai “Chương trình chuyển đổi số ngành thư viện đến năm 2025, định hướng đến năm 2030” của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Hà Nội.
 4. Chính phủ (2021). Quyết định số 206/QĐ-TTg ngày 11 tháng 02 năm 2021 phê duyệt “Chương trình chuyển đổi số ngành thư viện đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”, Hà Nội.
 5. Quốc hội (2019). Luật số 46/2019/QH14, Luật Thư viện, Hà Nội.
- (Ngày Tòa soạn nhận được bài: 10-12-2022; Ngày phản biện đánh giá: 17-01-2023; Ngày chấp nhận đăng: 15-3-2023).